

Natuurhistorisch **12** Maandblad

Boktorren in het Zuidelijke Maasdal

Opmerkelijke Luiks-Limburgse Krijtfossielen: deel 49

Mededeling: de Zuidelijke glansslak

Mededeling

Weer een nieuwe landslak voor Limburg en Nederland: de Zuidelijke glansslak (*Morlina glabra*)

Gerard Majoor, Jekerschans 12, 6212CJ Maastricht, e-mail: gmajoor87@gmail.com

Stef Keulen, Mesweg 10, 6336 VT Hulsberg

Jan Koert, Achter de Kruiskapel 28, 6127 BZ Grevenbicht

In 2019 kon de Zwitserse glansslak (*Oxychilus navarricus helveticus*) aan de huisjesslakkenfauna van Limburg worden toegevoegd (KOERT *et al.*, 2019) en in 2020 werden in Zuid-Limburg de Grote mutsnaaktslak (*Daudebardia rufa*) en de Kleine mutsnaaktslak (*Daudebardia brevipes*) als nieuwe soorten voor Nederland ontdekt (TEMPELMAN *et al.*, 2020). Inmiddels blijkt ook de Zuidelijke glansslak *Morlina glabra* vanuit België tot in Zuid-Limburg te zijn doorgedrongen.

Via het Maasdal

Belgische slakkenonderzoekers rapporteerden de expansie van de Zuidelijke glansslak in de Benelux, met name in het dal van de Maas en die van haar zijrivieren (BRONNE & DELCOURT, 2022). Naar hun mening hadden foto's bij een melding van de Mollusken Studiegroep Limburg (MSL) van 22 augustus 2020 van de Zwitserse glansslak van de dijk van het Julianakanaal bij Itteren op Waarneming.nl betrekking op de Zuidelijke glansslak. De huisjes van deze twee soorten hebben door hun sterke glans veel van elkaar weg en omdat de Zuidelijke glansslak nog niet bekend was uit Nederland werden de huisjes van Itteren voor die van de Zwitserse glansslak aangezien. Op 5 april 2021 had Johann Delcourt de Zuidelijke glansslak echter al langs de Maasboulevard in Maastricht gevonden (WAARNEMING.NL). Terugkijkend in collectiemateriaal bleek de Zuidelijke glansslak al op 21 juli 2018 door Arie Twigt langs de Maas in Itteren te zijn gevonden en door leden van de MSL in augustus 2020 bij Itteren op de binnenzijde van de oostelijke dijk langs het Julianakanaal (KOERT *et al.*, 2022) [figuur 1]. In april 2022 werden door hen ook levende exemplaren van de Zuidelijke glansslak

tussen de Maas en de Hoge Kanaaldijk in Maastricht verzameld [figuur 2]. In juni 2022 werd een levend exemplaar op de Maashelling van de Scharberg in Elsloo gevonden. De Zuidelijke glansslak lijkt dus via het Maasdal Nederland binnen te zijn gekomen.

Beschrijving en gelijkende soorten

De Zuidelijke glansslak heeft een glanzend laagconisch huisje met een breedte van maximaal 14 mm (KERNEY & CAMERON, 1980). De bovenzijde is lichtbruin, aan de onderzijde wordt het huisje naar de navel toe melkwit. Er is een sculptuur van fijne groeilijnen. De navel van het huisje is nauw en neemt ongeveer 1/12^e van de breedte van het huisje in beslag. De mondrand is scherp

en elliptisch [figuur 3a]. De levende slak is donkergrijs; de voetzool is vuilwit maar de randen ervan zijn donkergrijs [figuur 4]. Slakkenhuisjes verzameld in augustus 2020 langs het Julianakanaal bij Itteren werden

FIGUUR 1

Het Julianakanaal ter hoogte van Itteren. Op het talud van de rechterdijk werd de Zuidelijke glansslak (*Morlina glabra*) gevonden (foto: Stef Keulen).

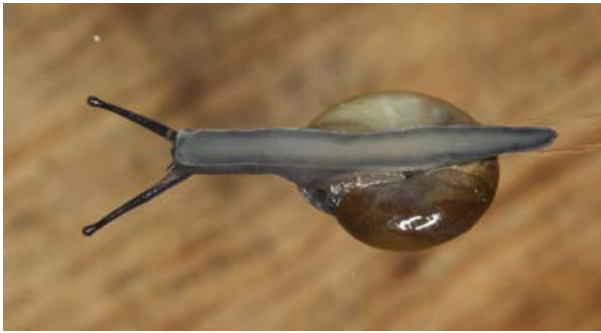
FIGUUR 2

Levende Zuidelijke glansslak (*Morlina glabra*) (foto: Stef Keulen).

FIGUUR 3

Huisjes van de Zuidelijke glansslak (*Morlina glabra*) (a); de Zwitserse glansslak (*Oxychilus navarricus helveticus*) (b) en de Grote glansslak (*Oxychilus draparnaudi*) (c) op dezelfde schaal (foto's: O. Gargominy).

FIGUUR 4
De voetzool van de Zuidelijke glansslak (*Morlina glabra*) (foto: Stef Keulen).

aangezien voor de Zwitserse glansslak die in 2019 noordelijker langs dat kanaal bij Illikhoven was gevonden (KOERT *et al.*, 2020). Het huisje van die slak blijft kleiner (breedte maximaal 10 mm), de kleur is geelbruin en het oppervlak gladder dan dat van de Zuidelijk glansslak. Bovendien is de navel relatief groter: die beslaat 1/8^e tot 1/7^e van de breedte van het huisje [figuur 3b].

Nog een soort waarmee de Zuidelijke glansslak verward kan worden is de Grote glansslak (*Oxychilus draparnaudi*). Het huisje daarvan kan een breedte van 14,5 mm bereiken. Het glanst echter minder sterk, het is vlakker dan de huisjes van de bovengenoemde soorten en het heeft een navel die relatief nog groter is: 1/7^e tot 1/5^e van de breedte van het huisje [figuur 3c]. Het levende dier is blauwzwart (GITTENBERGER *et al.*, 1984).

Verspreiding, habitat en leefwijze

Het leefgebied van de Zuidelijke glansslak loopt van Zuidwest- tot Zuidoost-Europa (WELTER-SCHULTES, 2012) en er zijn verspreide vindplaatsen in Noordwest-Europa (GLOBAL BIODIVERSITY INFORMATION FACILITY, 2022).

In Duitsland staat de soort als ernstig bedreigd op de Rode Lijst (WIESE, 2014; WALTHER *et al.*, 2021) maar voor Europa als geheel geldt geen Rode Lijst status als bedreigde soort (NEIBER, 2018). In België heeft de soort zich vooral in het stroomgebied van de Maas uitgebreid (BRONNE & DELCOURT, 2022). In Nederland is de verspreiding voor zover bekend beperkt tot

de oevers van de Maas en het Julianakanaal in Zuid-Limburg. De habitat wordt beschreven als “bossen en vochtige beschaduwde plaatsen, maar ook diep verscholen tussen rotsen en puin op onbeschutte hellingen” (KERNEY & CAMERON, 1980). Dat brede spectrum aan biotopen is ook van toepassing op de vindplaatsen in

Limburg: de soort is dichtbij de Maas onder hout gevonden maar ook in ruige vegetatie tussen basaltblokken van de dijk van het Julianakanaal.

Het is opmerkelijk dat het leefgebied van de Zuidelijke glansslak oorspronkelijk vooral geassocieerd werd met gebergte, gewoonlijk tussen 600 en 1300 m (KERNEY & CAMERON, 1980; WELTER-SCHULTES, 2012). Het is onduidelijk waardoor deze soort zich nu uitbreidt in veel lager gelegen gebieden.

Over de voortplanting van de Zuidelijke glansslak is geen specifieke informatie bekend; de glansslakken in het algemeen (*Oxychilidae*) zijn hermafrodit en leggen eitjes in kleine clusters, zoals bijvoorbeeld de Grote glansslak dat doet (FRÖMMING, 1954).

De Zuidelijke glansslak is een omnivoor die zich zowel voedt met vers en dood plantaardig materiaal als met levende prooien, met name jonge exemplaren van andere soorten slakken (FRÖMMING, 1954; WELTER-SCHULTES, 2012). Vooral om die laatste reden adviseren BRONNE & DELCOURT (2022) de risico's van deze

invasieve soort voor het ecosysteem zo snel mogelijk op te helderen. Maar hoe groot het gevaar voor juveniele slakken ook zou zijn, het zal niet mogelijk zijn de expansie van deze soort te beteugelen.

Dankwoord

Dank aan Louis Bronne en Johann Delcourt voor hun informatie, aan Louis Reutelingsperger voor commentaar op een eerdere versie van het manuscript en aan dr. O. Gargominy voor toestemming om zijn foto's te reproduceren.

Literatuur

- BRONNE, L. & J. DELCOURT, 2022. The snail *Morlina glabra* (Gastropoda: Oxychilidae), although previously unreported, is widespread throughout Belgium and at least present in the Netherlands and Luxembourg. *Journal of Conchology* 44(3): 267-275.
- FRÖMMING, E., 1954. *Biologie der mitteleuropäischen Landgastropoden*. Duncker & Humblot, Berlin.
- GITTENBERGER, E., W. BACKHUYS & TH.E.J. RIPKEN, 1984. *De landslakken van Nederland*. KNNV Uitgeverij, Hoogwoud.
- GLOBAL BIODIVERSITY INFORMATION FACILITY. <https://www.gbif.org/species/4562529>. Geraadpleegd 30-04-2022.
- KERNEY, M.P. & R.A.D. CAMERON, 1980. *Elseviers slakengids*. Elsevier, Amsterdam.
- KOERT, J., S. KEULEN & W. MAASSEN, 2020. De Zwitserse glansslak *Oxychilus navarricus helveticus*, een nieuwe landslak in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 109(9): 193-194.
- KOERT, J., G. MAJOOR & S. KEULEN, 2022. *Morlina glabra* (Rossmässler, 1835), een nieuwe landslak voor Nederland. *Spirula* 43(2): 20-21.
- NEIBER, M.T., 2018. *Morlina glabra* (amended version of 2017 assessment). The IUCN Red List of threatened species. <https://www.iucnredlist.org/species/170862/134898973>. Geraadpleegd 30-4-2022.
- TEMPELMAN, D., G. MAJOOR, J. KOERT & S. KEULEN, 2021. Grote mutsnaaktslak (*Daudebardia rufa*) en Kleine mutsnaaktslak (*Daudebardia brevipes*). Twee nieuwe landslakken voor Nederland uit Zuid-Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 110(6): 145-148.
- WAARNEMING.NL, 2021-04-05. <https://waarneming.nl/waarneming/view/210165064>. Geraadpleegd 30-04-2022.
- WALTHER, F., I. GRYL & M.T. NEIBER, 2021. Erstnachweis von *Morlina glabra* (Rossmässler 1835) für Nordrhein-Westfalen. *Mitteilungen der Deutschen Malakozoologischen Gesellschaft* 104: 37-46.
- WELTER-SCHULTES, F.W., 2012. *European non-marine molluscs, a guide for species identification*. Planet Poster Editions, Göttingen.
- WIESE, V., 2014. *Die Landschnecken Deutschlands*. Finden - Erkennen - Bestimmen. Quelle & Meyer Verlag, Wiebelsheim.

Summary

MORLINA GLABRA, A NEW SNAIL FOR THE PROVINCE OF LIMBURG AND FOR THE NETHERLANDS

The snail *Morlina glabra* has recently expanded its distribution area in the valleys of the river Meuse and its tributaries in Belgium. In retrospect, it proved to have been also present since 2018 in the valley of the Meuse in the south of the province of Limburg in the Netherlands. The first live specimens were reported from Maastricht in 2021 and specimens were later found as far north as Elsloo. *Morlina glabra* behaves like an invasive species and may constitute a threat as a predator of juveniles of other snail species.

**NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP** in LIMBURG

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Math de Ponti (vice-voorzitter), Susanne Hanssen (secretaris), Alfred Paarlberg (penningmeester), Ben Mattheij & Frank Assendelff.

ALGEMEEN BESTUUR

Wilfred Alblas, Toon van Baal, Jan-Joost Bakhuizen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Pieter Puts, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Ellen Zwart & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 38,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 120,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 5,-; leden € 4,50 (incl. porto),
themanummers € 8,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK

Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4.all.nl).

EDITING SUMMARIES

Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK

Grafagroep Zuid, Swalmen.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOLENSTUDIEGROEP

Marc Houben (paddenstolenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen (plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum (sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolcamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulsbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRUIK

Wouter Jansen (werkgroepdriestruik@nhgl.nl).

WERKGROEP PLANTENSOCIOLOGIE

Johan den Boer (plantensociologie@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven (zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten (snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAIK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg, Postbus 2235, 6201 HA Maastricht (vanschaikstichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL (natuurbank@nhgl.nl).

